

Нормативно-правове забезпечення реалізації програм академічної мобільності у сфері підготовки поліцейських

Regulatory framework for the implementation of academic mobility programs in the field of police training

Олексій Ульянов, Олександр Ніколаєв, Олександр Конєв

Ключові слова:

академічна мобільність, поліція, підготовка поліцейських, навчальний процес.

Key words:

academic mobility, police, police training, educational process.

Постановка проблеми. У сучасному суспільстві освіта і знання стають транскордонним та транснаціональним явищем. Формування єдиного світового освітнього простору відбувається через зближення підходів різних країн до організації освіти, а також через визнання документів про освіту інших країн. Загальноєвропейський простір вищої освіти (EHEA) й загальноєвропейський дослідницький простір (ERA) утворюють сучасне європейське суспільство знань. Спільний європейський освітній простір, з одного боку, сприяє зростанню мобільності студентів та професорсько-викладацького складу, а з іншого – академічна мобільність є необхідною умовою формування самого спільного освітнього простору¹.

Стан дослідження проблеми. Окремі аспекти реалізації програм академічної мобільності для викладачів та студентів досліджувались у наукових публікаціях таких авторів, як А.В. Антонов, В.І. Астахова, Л.І. Безтелесна, Н.М. Гуляєва, Л.М. Гурч, А.І. Мокій, К.В. Сімак та ін. Водночас питання реалізації академічної мобільності у навчальних закладах, які здійснюють підготовку фахівців для правоохоронних органів, розкриті фрагментарно, що зумовлює актуальність дослідження правовідносин у зазначеній сфері.

Мета статті – розкрити переваги реалізації програм академічної мобільності для викладачів та здобувачів вищої освіти у навчальних закладах, які здійснюють підготовку фахівців для поліції.

Виклад основного матеріалу. У схваленій Указом Президента України № 344/2013 від 25 червня 2013 р. Національній стратегії розвитку освіти в Україні на період до 2021 року зазначено, що її розроблення зумовлено необхідністю кардинальних змін, спрямованих на підвищення якості і конкурентоспроможності освіти в нових економічних і соціокультурних умовах, прискорення інтеграції України у міжнародний освітній простір.

Відповідно до зазначеної стратегії міжнародне співробітництво у сфері освіти покликане забезпечити інтеграцію національної системи освіти в міжнародний освітній простір та передбачає:

- укладання з іншими державами та реалізацію міжурядових і міжвідомчих угод про співробітництво в галузі освіти і науки;
- організацію освітніх і наукових обмінів, стажування та навчання за кордоном учнів, студентів, педагогічних і науково-педагогічних працівників;
- розширення участі навчальних закладів, педагогів, науковців, учнів та студентів у різних проектах і програмах міжнародних організацій та співтовариств (програми Темпус, Еразмус Мундус, Жан Моне та ін.);
- вивчення досвіду зарубіжних партнерів із модернізації системи освіти, зокрема вивчення системи професійного зростання у рамках концепції «Вчитися все життя» шляхом запровадження міжнародних шкіл, дискусійних майданчиків тощо;

¹ Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір. Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1421/>.

- проведення спільних наукових досліджень з актуальних проблем розвитку освіти та інших галузей господарства;
- проведення міжнародних наукових конференцій, семінарів, симпозіумів тощо;
- навчання іноземних громадян та осіб без громадянства у вищих навчальних закладах України².

Одним із важливих складників інтеграції України в міжнародний освітній простір є академічна мобільність – можливість учасників освітнього процесу навчатися, викладати, стажуватися чи проводити наукову діяльність тощо в іншому вищому навчальному закладі (науковій установі) на території України чи поза її межами (надалі – вищі навчальні заклади – партнери).

Як слушно зазначає К.В. Сімак, підвищення рівня української освіти до стандартів розвинених країн світу та інтеграція України у міжнародний освітній простір зумовлює необхідність вивчення та осмислення провідних педагогічних практик в умовах інтернаціоналізації вищої освіти³.

Безумовно, що створенню спільного європейського освітнього простору сприяло розроблення та прийняття правової бази співробітництва у сфері освіти в країнах, що є членами Ради Європи. Слід звернути увагу на конвенції, які були розроблені та підписані країнами – членами Ради Європи та заклали засади академічної мобільності.

У грудні 1953 р. у Парижі була прийнята Європейська конвенція про еквівалентність дипломів, що дають право для вступу до університетів, у статті першій якої зазначено, що кожна Договірна Сторона з метою прийому в розташовані на її території університети, якщо такий прийом підпадає під контроль держави, визнає еквівалентність дипломів, виданих на території будь-якої іншої Договірної Сторони, які є документами про освіту, необхідними для прийому в аналогічні навчальні заклади країни, в якій ці дипломи були видані⁴.

У грудні 1954 р. була підписана Європейська культурна конвенція, яку Україна підписала і ратифікувала 24.02.1994 р. У ній проголошено, що кожна Договірна Сторона вживає відповідних заходів для збереження свого національного внеску до загальної культурної спадщини Європи і сприяння його збільшенню, заохочує вивчення своїми громадянами мов, історії і культури інших Договірних Сторін, надає цим Сторонам можливості для сприяння такому вивченню на її території, докладає зусиль для сприяння вивченню своєї мови або своїх мов, історії і культури на території інших Договірних Сторін і надає громадянам цих Сторін можливості для такого вивчення на її території⁵.

Із метою сприяння загальноєвропейським інтеграційним процесам і вирішення проблеми нестачі висококваліфікованих фахівців 15 грудня 1956 р. у Парижі була підписана Європейська конвенція про еквівалентність періодів навчання в університетах.

З Метою документа було сприяння загальноєвропейських інтеграційних процесів і вирішення проблеми нестачі висококваліфікованих

У Європейській конвенції про академічне визнання університетських кваліфікацій, яка була підписана 14 грудня 1959 р., зазначено, що Договірні Сторони надають академічне визнання університетським кваліфікаціям, присудженим університетом, розташованим на території іншої Договірної Сторони. Таке академічне визнання іноземної університетської кваліфікації надає її власнику право:

- а) продовжувати навчання в університеті та складати академічні іспити після завершення такого навчання з метою отримання допуску до набуття наступного звання, включаючи звання доктора наук, на таких самих умовах, які застосовуються до громадян Договірної Сторони, якщо допуск до такого навчання та таких іспитів залежить від володіння аналогічною національною університетською кваліфікацією;

² Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.

³ Сімак К.В. Академічна мобільність студентів у системі вищої освіти Канади / К.В. Сімак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.edu-trends.info/wp-content/.../Simak_Kateryna.pdf.

⁴ Європейская конвенция об эквивалентности дипломов, ведущих к доступу в университеты (ETS N 15) (Париж, 11 декабря 1953 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_487.

⁵ Європейська культурна конвенція 1954 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_213.

- б) використовувати академічне звання, присуджене іноземним університетом, із зазначенням його походження⁶.

Слід зазначити, що подальші конвенції та угоди були спрямовані на зняття завад для розвитку академічної мобільності.

Завершуючи короткий аналіз правової бази академічної мобільності, слід акцентувати увагу на Спільній декларації міністрів освіти Європи «Європейський простір у сфері вищої освіти», підписаної у 1999 р. у Болоньї. У ній зазначено, що сприяння мобільності через усунення перешкод на шляху ефективного використання права на вільне пересування переслідує такі цілі:

- забезпечення студентам доступу до навчальних можливостей, а також до відповідних послуг;
- забезпечення визнання та зарахування часу, який учитель, дослідник чи член адміністративного персоналу провів у європейському навчальному закладі, проводячи дослідження, викладаючи та виконуючи відповідну до свого фаху роботу, зі збереженням їхніх законних прав;
- сприяння європейському співробітництву щодо забезпечення якості освіти з метою вироблення порівняльних критеріїв та методологій;
- просування необхідних європейських стандартів у галузі вищої освіти, зокрема щодо розробки навчальних планів, співробітництва між освітніми закладами, схем мобільності та інтегрованих навчальних, дослідницьких і виховних програм⁷.

В Україні право на академічну мобільність закріплено Законом України «Про вищу освіту»⁸, який визначає основні засади, права учасників освітнього процесу. При цьому учасниками академічної мобільності можуть бути як науково-педагогічні працівники, так і здобувачі освіти.

Відповідно до Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність, затвердженого Постановою Кабінету Міністрів України № 579 від 12 серпня 2015 р.⁹, право на академічну мобільність може бути реалізоване на підставі міжнародних договорів про співробітництво в галузі освіти та науки, міжнародних програм та проектів, договорів про співробітництво між вітчизняними вищими навчальними закладами (науковими установами) або їх основними структурними підрозділами, між вітчизняними та іноземними вищими навчальними закладами (науковими установами) та їх основними структурними підрозділами, а також може бути реалізоване вітчизняним учасником освітнього процесу з власної ініціативи, підтриманою адміністрацією вітчизняного вищого навчального закладу (наукової установи), в якому він постійно навчається або працює, на основі індивідуальних запрошень та інших механізмів.

Відповідно до зазначеного Положення за місцем реалізації права на академічну мобільність вона поділяється на:

- внутрішню академічну мобільність – академічна мобільність, право на яку реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у вищих навчальних закладах (наукових установах) – партнерах у межах України;
- міжнародну академічну мобільність – академічна мобільність, право на яку реалізується вітчизняними учасниками освітнього процесу у вищих навчальних закладах (наукових установах) – партнерах поза межами України, а також іноземними учасниками освітнього процесу у вітчизняних вищих навчальних закладах (наукових установах).

Основними видами академічної мобільності є:

- ступенева мобільність – навчання у вищому навчальному закладі, відмінному від постійного місця навчання учасника освітнього процесу, з метою здобуття ступеня вищої освіти, що підтверджується документом (документами) про вищу освіту або про здобуття ступеня вищої освіти від двох або більше вищих навчальних закладів;

⁶ Європейська конвенція про академічне визнання університетських кваліфікацій від 14.12.1959 р. (ETS № 32) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_064.

⁷ Європейський простір у сфері вищої освіти : Спільна декларація міністрів освіти Європи (м. Болонья, 19.06.1999 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_525.

⁸ Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.

⁹ Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність : Постанова Кабінету Міністрів України № 579 від 12.08.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.

– кредитна мобільність – навчання у вищому навчальному закладі, відмінному від постійного місця навчання учасника освітнього процесу, з метою здобуття кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи та/або відповідних компетентностей, результатів навчання (без здобуття кредитів Європейської кредитної трансферно-накопичувальної системи), що будуть визнані у вищому навчальному закладі постійного місця навчання вітчизняного чи іноземного учасника освітнього процесу. При цьому загальний період навчання для таких учасників за програмами кредитної мобільності залишається незмінним.

Право на участь у програмах академічної мобільності мають студенти, які навчаються за освітніми рівнями молодшого бакалавра та бакалавра (починаючи з другого курсу), спеціаліста, магістра, особи, які здобувають наукові ступені доктора філософії (кандидата наук) або доктора наук, науково-педагогічні, наукові та педагогічні працівники.

Підготовку курсантів (слухачів, студентів), ад'юнктів для подальшої служби на посадах офіцерського (сержантського, старшинського) або начальницького складу з метою задоволення потреб Міністерства внутрішніх справ України, Національної поліції відповідно до Закону України «Про вищу освіту» здійснюють вищі навчальні заклади державної форми власності із специфічними умовами навчання.

Відповідно до Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України, затвердженої Наказом МВС України № 1252 від 25 листопада 2016 р., одним із завдань реформування освіти визначено максимальне впровадження в освітній процес інноваційних технологій, позитивного зарубіжного досвіду підготовки фахівців, накопичених здобутків і кращих вітчизняних освітніх традицій¹⁰.

У зв'язку із зазначеним актуального значення набуває реалізація програм академічної мобільності, які дають можливість, з одного боку, викладачам та здобувачам освіти України взяти участь в освітньому процесі у вищих навчальних закладах зарубіжних країн, а з іншого – долучити до навчального процесу у вітчизняних вузах викладачів іноземних навчальних закладів.

Як слушно зазначає А.В. Антонов, вирішенням найважливішої задачі нового століття – підвищення якості вищої освіти є активізація академічної мобільності як найбільш розвиненої форми інтернаціоналізації освіти, яка забезпечує доступ до провідних наукових здобутків розвинених країн та сприяє розвитку міжкультурної взаємодії¹¹.

Відповідно до ст. 72 Закону України «Про Національну поліцію» професійне навчання поліцейських складається із первинної професійної підготовки, підготовки у вищих навчальних закладах із специфічними умовами навчання, післядипломної освіти та службової підготовки – системи заходів, спрямованих на закріплення та оновлення необхідних знань, умінь та навичок працівника поліції з урахуванням оперативної обстановки, специфіки та профілю його оперативно-службової діяльності¹².

Слід звернути увагу, що відповідно до Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України передбачається запровадження трирівневої системи підготовки:

- на першому рівні здійснюватиметься первинна професійна підготовка (10 місяців);
- на другому – підготовка фахівців освітніх рівнів бакалавра та магістра з відрядженням за підсумками державного атестування до комплектуючих органів для призначення на посади;
- на третьому – підготовка керівного складу відповідно до навчальних програм управлінського змісту.

Враховуючи, що термін підготовки на першому рівні освіти становить лише 10 місяців, вбачається, що за таких умов учасниками академічної мобільності можуть бути здобувачі освіти другого та третього рівнів.

Водночас у рамках академічної мобільності вбачається доцільним залучення до викладання на першому рівні освіти фахівців зарубіжних навчальних закладів у сфері підготовки поліцейських.

¹⁰ Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України : Наказ МВС України № 1252 від 25.11.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cct.com.ua/2016/25.11.2016_1252.htm.

¹¹ Антонов А.В. Державне регулювання процесу активізації академічної мобільності / А.В. Антонов // Вісник Національного університету цивільного захисту України. – 2015. – № 2. – С. 50–60.

¹² Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print1442943057573823>.

Зазначаючи про актуальність академічної мобільності як складника підготовки поліцейських, слід звернути увагу на переваги, які отримують здобувачі освіти, а саме: можливість отримати одночасно два дипломи або сертифікат про проходження навчання, навчання у закордонних навчальних закладах, можливість самостійного вибору додаткових навчальних дисциплін поряд з основною програмою, підвищення рівня володіння іноземними мовами, отримання зарубіжного досвіду у сфері підготовки та практичної діяльності, підвищення конкурентоспроможності на ринку праці тощо.

При цьому практичну цінність має як внутрішня, так і міжнародна академічна мобільність. Поряд із базовою програмою, яка є спільною для навчальних закладів, що здійснюють підготовку поліцейських, кожний ВНЗ розробляє та впроваджує у навчальний процес окремі спецкурси, які дозволяють набути поглиблені знання у різних сферах суспільного життя.

Ефективна реформа освіти у сфері підготовки поліцейських не може бути проведена без належної підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів відповідно до потреб практики, створення учасникам освітнього процесу необхідних умов для здійснення ефективної наукової роботи.

Важливою умовою підготовки наукових і науково-педагогічних кадрів є подальший розвиток співробітництва вищих навчальних закладів МВС із провідними вищими навчальними закладами України, зарубіжними навчальними закладами та правоохоронними органами, міжнародними освітянськими організаціями, установами та фондами; запровадження програм співробітництва з вищими навчальними закладами, науковими установами іншої відомчої підпорядкованості щодо підготовки фахівців за унікальними та нехарактерними для МВС спеціальностями, що передбачено Концепцією реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України.

Участь у міжнародних програмах співробітництва дозволить науково-педагогічним працівникам ознайомитись із сучасними програмами підготовки поліцейських зарубіжних країн, новими технологіями у сфері підготовки фахівців на різних рівнях освіти та врахувати позитивний міжнародний досвід у національній практиці.

Висновки. Таким чином, академічна мобільність є важливим складником проведення реформування освіти у сфері підготовки поліцейських, дозволяє підвищити якість підготовки фахівців та здобувачів освіти з урахуванням позитивного досвіду зарубіжних країн, залучити до навчального та науково-дослідницького процесу фахівців зарубіжних вузів, оптимізувати навчальний процес відповідно до сучасних тенденцій і стандартів європейської освіти.

Анотація

У статті досліджено правові засади реалізації академічної мобільності у сфері підготовки поліцейських. Проаналізовано положення міжнародних актів, які регулюють відносини у сфері академічної мобільності. Розкрито поняття та види академічної мобільності. Визначено переваги, які отримують здобувачі освіти, беручи участь у програмах академічної мобільності.

Summary

This article explores the legal basis of realization of academic mobility in the field of police training. The international acts regulating academic mobility are analyzed. The concept and types of academic mobility are revealed. The advantages of the participation of the students and cadets in the academic mobility programs are determined.

Використана література:

1. Академічна мобільність як фактор інтеграції України у світовий науково-освітній простір. Аналітична записка / Національний інститут стратегічних досліджень [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.niss.gov.ua/articles/1421/>.
2. Про Національну стратегію розвитку освіти в Україні на період до 2021 року : Указ Президента України [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/344/2013>.
3. Сімак К.В. Академічна мобільність студентів у системі вищої освіти Канади / К.В. Сімак [Електронний ресурс]. – Режим доступу : www.edu-trends.info/wp-content/.../Simak_Kateryna.pdf.
4. Европейская конвенция об эквивалентности дипломов, ведущих к доступу в университеты (ETS № 15) (Париж, 11 декабря 1953 г.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_487.
5. Європейська культурна конвенція 1954 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon5.rada.gov.ua/laws/show/994_213.
6. Європейська конвенція про академічне визнання університетських кваліфікацій від 14.12.1959 р. (ETS № 32) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_064.
7. Європейський простір у сфері вищої освіти : Спільна декларація міністрів освіти Європи (Болонья, 19 червня 1999 р.) [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/994_525.
8. Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/1556-18>.
9. Про затвердження Положення про порядок реалізації права на академічну мобільність : Постанова Кабінету Міністрів України № 579 від 12.08.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua>.
10. Про затвердження Концепції реформування освіти в Міністерстві внутрішніх справ України : Наказ МВС України № 1252 від 25.11.2016 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://www.cct.com.ua/2016/25.11.2016_1252.htm.
11. Антонов А.В. Державне регулювання процесу активізації академічної мобільності / А.В. Антонов // Вісник Національного університету цивільного захисту України. – 2015. – № 2. – С. 50–60.
12. Про Національну поліцію : Закон України від 02.07.2015 р. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon3.rada.gov.ua/laws/show/580-19/print1442943057573823>.

Олексій Ульянов,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Олександр Ніколаєв,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки
Одеського державного університету внутрішніх справ*

Олександр Конєв,

*кандидат юридичних наук, доцент,
доцент кафедри тактико-спеціальної та вогневої підготовки
Одеського державного університету внутрішніх справ*